

N.A.TEFFİ'NİN «PİŞMANLIK DUYAN KADER» HİKÂYESİNDEKİ
TOPLUMSAL CİNSİYET TİPLEMESİ

Larisa Zakharova Yeter*

ÖZET

Bu makalede, bir kadın yazarın kadınlar hakkında yazdığı edebi eserindeki toplumsal dişil tipler incelenmektedir. Araştırma, N.A.Teffi'nin «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesindeki kahramanların (aktris ve oyun yazarı) konuşmasını, iletişim stratejisini ve sözsüz göstergelerini içermektedir. Bu çalışmada, N.A.Teffi'nin tasvir ettiği imgeler, faaliyet alanı, mesleği ve yaş faktörleri dikkate alınarak Rus Edebiyatındaki 19. yy sonu - 20 yy başı erkek yazarların mizah hikâyelerinde yer alan kadın karakterler ile karşılaştırılmıştır. «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinde geleneksel «eril» dünya bakışı açısından, toplumsal cinsiyet «dişil» temsilcisinin metinde geçen aktris olduğu sonucuna ulaşılmıştır. N.A.Teffi, güçlü, başarılı, mantıklı düşünebilen ve aynı zamanda duygusal olan, güncel bir kadın (oyun yazarı) tasvir etmektedir.

Anahtar sözcükler: cinsiyet, dişil, eril, imge, sosyal rolü.

ABSTRACT

This article is an analysis of gender's typical characteristics in Nadia Teffi's literary work about women. The paper examines the dialogues, communicative strategies and nonverbal behavior of the actress and the playwright, two characters in the short story "Repentant Destiny". On the basis of elements such as field of activity, profession and age described by Teffi, her images were compared with those by male authors' works on the same subject around the end of the 19th and the beginning of the 20th century. This paper reveals that from the traditional male point of view the actress in "Repentant Destiny" represents characteristics of the female gender. However, N.A.Teffi, without exaggeration, shows the playwright as a successful and strong woman who represents a new breed of women capable of thinking and acting logically without losing sight of her femininity.

Key words: gender, femaleness, masculinity, image, social role.

Giriş

Bir şahsın diline ve dünya bakışını yansıtan metinlerine bilimsel ilgi, 20. yüzyıl ortalarından itibaren görülmektedir. Bu tür incelemeler toplumbilim araştırmalarına dayandırılmakta ve şahıs gelişimine etki eden faktörlere önem verilmektedir (Krisin, 1977: 43). Bahsedilen faktörlerin arasında toplumsal cinsiyete, başka bir deyişle herhangi bir şahsın cinsiyetine ait olma hususunun ötesinde, psikolojik özelliklerine önem verilmektedir. Sosyologlar, psikologlar ve dilbilimciler, bir kişinin hareketlerinin ve sözel davranışının o anki sosyal rolüne ilişkin olduğunu tespit etmiştir. Bir anne, eş ya da kız evlat olmanın yansıra bir meslekte başarılı olmak, her şeye kadın gözüyle bakmak, bu makalenin konusu olan «dişil» dünya görünüşe yansımaktadır. Makalemizin amacı, bir kadın tarafından kadınlar hakkında yazılan edebi bir metinde, toplumsal cinsiyet tiplerini araştırmak ve bir kadın yazarın dünyaya olan bakışını ortaya çıkartmaktır. N.A. Teffi'nin «Pişmanlık Duyan Kader» öyküsündeki toplumsal cinsiyet tiplene inceleme, edebi metnin toplumsal cinsiyet, sosyal ve biçem (stilistik) özelliklerini betimleme ve karşılaştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bağlamsal çözümleme öykünün karakterlerinin sözlü ve sözsüz iletişim taktiklerini incelememize imkân tanımaktadır. Anlamsal-bilişsel yöntem ise dil birimlerinin anlamı ile bir kişiliğin dünyaya bakışı arasındaki ilişkiyi kurmamıza yardımcı olmaktadır.

Araştırma

T.B. Ryabova'nın fikrine katılarak «toplumsal cinsiyet tiplemesini», duygu, değerlendirme nitelikli olan ve bir toplumun kabul ettiği erillik ve dişillik imgeleri (Ryabova, 2003: 121) olarak tanımlamaktayız. Erillik ve dişillik özellikleri bir kültürün toplumda cinsiyetlere yüklenen rollerini ifade eder. Araştırmalara göre, Rus kültüründe hırs, baskınlık, özgüven, saldırganlık, mantıksal düşünme ve liderlik özellikleri erillik toplumsal cinsiyet tiplemesine uygundur (Vitlitskaya, 2005: 7). Bunun yansıra geleneksel Rus erkeğinin baskın olduğu toplumda; merhamet, sevgi, kaygı, endişe, düşük öz güven ve duygusallık gibi nitelikler dişil sayılmaktadır. Bu özellikler, N.M.Karamzin'in «Bednaya Liza»'sıdan başlayarak ve A.P. Çehov'un «Duşçeka»'sına kadar Rus klasik edebiyatının kadın kahramanlarında da görülür. Güçlü kadın imgesi (örneğin, İ.S. Turgenev'in «Babalar ve Oğullar» romanındaki Odintsova, L.N. Tolstoy'un romanındaki Anna Karenina, F.M.Dostoyevskiy'nin «Budala» romanındaki Nastasya Filippovna karakterleri gibi) 19. yüzyıl ortasında Rus erkek yazarlarının eserlerinde ortaya çıkmaktadır. Fakat bu iradeli kadın imgeleri, erkek sevgisine ihtiyaç duyma ve hayat amacı bir erkeğe odaklanma olarak gösterilmektedir (Samorukova, 2006: 203). Anlaşılan, «eril» Edebiyatta, kendi yarattığı dünya düzeni içerisinde kadın imgelerini «yabancı» bakış açısından değerlendirilmekteydi.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

*N.A.TEFFİ'NİN «PIŞMANLIK DUYAN KADER» HİKÂYESİNDEKİ
TOPLUMSAL CİNSİYET TİPLEMESİ, Larisa Zakharova Yeter*

Volume 7 (2) 2014, 54-62

19.yüzyılın ortasından itibaren erkek dünyasından farklı olarak «dişil» dünyasına kapı açan kadın yazarlar ortaya çıkmaya başladı. Az bilinen «dişil» edebiyatın temsilcileri (Y.P. Rastopçina, N.A. Durova, A.V. Zrajevskaya vs.), duygularını gizlemeden; sevmeye hakkı ile toplumda ve ailede yerini belirtme gibi konuları eserlerinde kaleme almıştır. Fakat 19. yüzyıl sonuna doğru, kadın özgürlüğü hareketiyle çeşitli örgütler ortaya çıkmış ve ekonomik bağımsızlık sayesinde Rus kadınlar toplumunda yeni bir rol kazanmıştır. Böylece, geleneksel «dişil» aşk ve aile konularının çerçevesini aşan birçok kadın yazarın dönemi başlamıştır. Bu sırada Rus okurların yeni tanıdığı N.A. Teffi, mükemmel mizah eserleriyle ortaya çıktı. Asıl adı Nadejda Aleksandrovna Lohvinskaya olan yazar, Teffi lakabını kullanmış, kısa hikâye, şiir ve oyunlarıyla döneminin en popüler yazarlarından olmuştur. Teffi, yazarlığın başından itibaren Rus aristokrasisinde Bolşevikler dâhil bütün Rus toplumunda ün kazanmıştır. Onun eserleri, 1917 Sosyalist Devrim'inden önceki güncel «Satirikon» dergisinde, «Birjeviye Novosti» ve «Russkoye Slovo» gazetelerinde yayımlanmıştır.

1917 Sosyalist Devrim'inden sonra dergiler kapatıldığında N.A. Teffi edebi etkinlikleriyle Kiev'e ve Odesa'ya gitmişti, ardından iç savaş başladığında yurt dışına çıkmıştır. Teffi, I. Şmelyov, V. Zaytsev, I. Bunin gibi Rus yazarları, uzun süre Rusya'ya geri dönmenin hayalini kurmuş; fakat bunu başaramamıştır. Rusya'da olduğu gibi yurt dışında da N.A. Teffi'nin ünü diğer Rus yazarların üstündeydi. Paris'te de birkaç eseri yayımlandı.

Kısa hikâyelerinde, insan hayatından en güncel ve eleştiriye değer şeyleri mizah yoluyla yansıtan Teffi, A.P. Çehov'un edebi takipçisiydi. Fikrimize göre, Teffi'nin yazar olarak değeri anlatım tarzındaki karakterlerin psikolojisini ve bir insanın iç dünyasını incelemesidir. Kaleme aldığı hikâyelerinin gündelik konulardan oluşması çağdaş okurların dikkatini çekmiştir. N.A. Teffi'nin hayatı, Rusya ve dünya tarihinin kritik noktalarına denk gelmiş ve bu dönemin özellikle insan zihniyetindeki değişimleri eserlerine yansımıştır. Henüz ilk oyunu olan «Dişil Sorunu» oyununda N.A. Teffi, bir toplumdaki kadın rolü ve bu rolünü değiştirme eğilimi gibi konuları kaleme almıştır. Bu konu, birçok eserinde farklı bakış açılarından görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet tip konusu ise en kapsamlı şekilde N.A. Teffi'nin «Mizah Hikâyeler» kitabında yayımlanan «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinde tasvir edilmiştir. Yaratıcı meslek temsilcileri olan iki kadın arasındaki diyalog bu hikâyenin içeriğini oluşturmaktadır. Bu iki kadının (oyun yazarın ve aktrisin) dünya görüşleri ve oyunlardaki karakterlerin kaderlerine yaklaşımı farklıdır. N.A. Teffi, «Pişmanlık Duyan Kader» isimli hikâyesinin en başından itibaren bir meslek alandaki kadın kahramanı betimleyerek sadece onun bir anne, eş ya da ev hanımı olduğu «eril» klişeyi yıkmaktadır.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

N.A.TEFFİ'NİN «PİŞMANLIK DUYAN KADER» HİKÂYESİNDEKİ
TOPLUMSAL CİNSİYET TİPLEMESİ, Larisa Zakharova Yeter

Volume 7 (2) 2014, 54-62

Bundan dolayı oyun yazarı, kahramanlarını meslek ortamında buluşturmaktadır. Böylece, incelediğimiz hikâyede aktris ve oyun yazarı farklı sosyal rolü olan iki tür kadını okurun karşısına çıkarır. Üstelik genç aktris, kahramanlara acımasız davranışlarından dolayı oyun yazarını suçlar. Bir de aktris, oyunların olay akışını kendi içindeki «dişil» dünyaya göre iyimser bir şekilde değiştirip, oyun yazarını ikna etmeği başarır.

N.A. Teffi'nin kadın bilincinde üretilmiş aktris imgesi, «gencecik ve heyecanlı» (molodenkaya, vzvolnovannaya) (Teffi, 2000: 82) gibi duygu içeren sözcükler kullanarak tanımlanır. «Gencecik» (molodenkaya) sözcüğü hem konuşma diline aitliğini gösteren küçültme-sevimlilik anlamı olan soneki, hem de 'çok genç' anlamında ince ayrımı içermektedir. Bu tür sıfatlara, üstün derece erkek dünyasında geleneksel «dişil» tipiyle uyum sağlayan, yani genellikle zekâsı pek gelişmemiş, ve erkeklerin dikkatini çeken genç kızlar ve kadınların tasviri için A.P. Çehov, A.F. Averçenko gibi erkek yazarların eserlerinde rastlanmaktadır. Örneğin, A.F. Averçenko'nun «Ninacık» (Ninoçka) hikayesinin ana kahraman betimlemesinde küçültme-sevimlilik anlamına sahip olan sonekli sözcükler vardır: «güzel tonton» (polnenkaya), «gözlerinde ... mavi ışıklı güzel kıvrımlar görünürdü» (v glazah ... probegali iskorki golubogo sveta), «dirseğinde gamzesi olan Ninacık'ın kolu» (Ninoçkina ruka s yamoçkoy na lokte) (Averçenko, 2010: 45) (Çeviri L. Zakharova Yeter).

A.P. Çehov'un eserlerinde, bu incelediğimiz tür soneki olan özel isimler aynı amaçla kullanılır. «Yüzüne yansıyan düşünme yetisi hariç bütün iyi nitelikleri sahip olan Gelin Daşacık öfkeleniyor ve diyor: «Onlar [Daşacık'ın nişanlısı] eğitimini göstermek istiyor ve her zaman anlamadığım şeylerden bahsediyorlar» (Nevesta Daşenka, u kotoroy na litse napisanı vse dobrodeteli, krome odnoy – sposobnosti mislit, vsphivayet i govorit: «Oni [yeyo jeni] hoçut svoyu obrazovannost pokazat i vsegda govoryat o neponyatnom») (Çehov, 2011: 18) (Çeviri L. Zakharova Yeter). Böylece, 20. yüzyılın başında yazarların belirttiğimiz amaç doğrultusunda özel şahsi sonekleri olan sözcüklerin, erkek gözüyle belli bir tür kadın tasvirinde kullanımı alışagelmiştir. Ayrıca, Çarlık Rusyasında aktris mesleği oturmuş bir toplumsal cinsiyet tiplmesi çerçevesinde algılanırdı. Başka bir deyişle, aktris olan kadınlar, ciddiyeysiz, hafif, normal hayatta bile rol yapan ve yapmacık duyguları sergileyenler olarak düşünülürdü.

«Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinde aktrisin konuşması «dişil» tipine uygun olarak duygu dolu ve doğaldır. Ruhu, oyun kahramanlarına karşı doludur. Bundan dolayı aktrisin konuşmasında, tamamen acıma hisleri ya da kesin kınama ifade eden sözler bulunmaktadır: «Oyununuzdaki kızıl saçlı delikanlı... Ancak o iyi bir insan.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

N.A.TEFFİ'NİN «PİŞMANLIK DUYAN KADER» HİKÂYESİNDEKİ
TOPLUMSAL CİNSİYET TİPLEMESİ, Larisa Zakharova Yeter

Volume 7 (2) 2014, 54-62

Hatta sevimli bile sayılır. Ama siz, bu iğrenç kumarbazın onu soyup soğana çevirmesine müsaade ettiniz.» (etogo rijego molodogo çeloveka v vaşey pyese, ... on ne zloy, on daje oçen mily, a vı pozvolili etomu protivnomu kartyojniku obobrat yego do nitki), «zavallı, saf adamı» (bednogo, doverçivogo çeloveka) (Teffi, 2000: 83). Aktrisin düşünceleri, genç olduğundan tartışılmaz; kesindir. O, oyunların kahramanlarına iyi ya da kötü sıfatlar yükler. Onların zayıflıklarını ve başarısızlıklarını yaşam koşullarına bağlar.

«Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesindeki aktris imgesini toplumsal cinsiyet «dişil» tipi olarak yorumlamaktayız. Bunun kanıtı, aktrisin muhatap olduğu kişiyi ikna etmek için duygu ve değerlendirme içeren sözcüklere başvurmasıdır. Aktrisin düşüncesine göre, oyun yazarı da kadınlara özgü anlayışını gösterebilir. Bu yüzden aktrisin ikna taktiğinde Oyun Yazarında acıma hissi uyandırma isteği bulunmaktadır. Bu amaçla kullanılan dil birimleri şunlardır: 1) hareketin derecesini gösteren zarfların tekrarlanması («Ona hiç mi hiç acımıyorsunuz?» (Neujeli vam niçut-niçut ne jal yego?)); 2) Olumsuz değerlendirme olan sıfatlar («...sizin bu kadar katı birisi olduğunuzu hiç düşünmemiştim» (Ya nikogda ne dumala, çto vı takaya jestokaya)); 3) umutsuzluk ve can sıkıntısı hisleri ifade eden «Tanrım!» ünlemi («Aman Tanrım! Ne yaparım ben!» (Gospodi, kak je mne bit?)) (Uşakov, 2000: 501). Ayrıca, duygulara başvurabilmek amacıyla N.A. Teffi, doğa, insan, hayvan vs. durumları ifade eden ve yüklem görevi gören zarfları ustalıkla kullanır. Bunların örnekleri şunlardır: 1) Sonunda O harfi olan ve yüklem görevi gören zarflar («Gözlerinizin önünde savunmasız birinin incitilmesinden hiç mi rahatsız değilsiniz?» (Neujeli vam ne bolno, kogda u vas na glazah objayut bezzaşitnogo?), «Ne kadar korkunç olduğunu bir düşünün!» (Podumayte, kak eto ujasno!)); 2) Rus Dilbiliminde (Valgina, Rozental, 2002: 317) isimden türetilmiş ve olasılık anlamına sahip olan yüklem görevi gören zarflar («Ona hiç mi acımıyorsunuz?» (Neujeli vam ne jal yego!), «Demek ki acımıyorsunuz!» (Znaçit, vam ne jal), «Dehşet verici, dehşet! Adam mahvolacak!» (Ujas! Ujas! Pogibnet çelovek)). Rus kültüründe erkek ağzında bu tür sözcükler duyulursa tuhaf karşılanır. Çünkü erkek adam birini ikna etmek için acıma hissi uyandırmak isterse, ona pısırik (tryapka) denir. Bunun örneği A.P. Çehov'un «Ninacık» (Ninoçka) hikâyesinde bulunur. Burada aldatılan koca, kendisini karısıyla barıştırmak isteyen eşinin sevgilisine şöyle diyor: «Onu ziyaret edin, yalvarırım» (Ya umolyayu vas, syezdite k ney), «Çok acı çekiyorum, canım benim! Bu durum bir gün daha devam ederse dayanmam. Yanına gidin, kuzucuğum!» (Ya stradayu, moy dorogoy! Yesli eta istoriya prodoljitsya yeşo den, to ya ne vmesu. Syezdite, golubçik.) (Çeviri L. Zakharova Yeter).

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

N.A.TEFFİ'NİN «PİŞMANLIK DUYAN KADER» HİKÂYESİNDEKİ
TOPLUMSAL CİNSİYET TİPLEMESİ, Larisa Zakharova Yeter

Volume 7 (2) 2014, 54-62

Aktrisin ikna stratejisi genellikle zayıf, çekingenliği ise hikâyenin başından itibaren bellidir. Teffi, genç aktrisin bu konuşma özelliklerinin altını çizmek için onun söylediği ilk cümlede zıt anlamlı sözcükleri bir araya getirmiştir: «Sizden küçük bir ricam olacak. Aslında çok çok büyük bir ricam var» (U menya k vam malenkaya prosba. Oçen, oçen bolşaya prosba). Bunun dışında, aynı amaçla tamamlanmış cümleler kullanmıştır: «Affedersiniz ... bu oyunun yazarı siz misiniz?» (Prostite, pojaluysta, ... ved vı avtor etoy pyeski?), «Lütfen beni yanlış anlamayın...» (Pojaluysta, ne dumayte, çto ya ...).

Teffi'nin tasvir etmeye çalıştığı tipik «dişil» aktris imgesi, bu kahramanın hikâyesinin başındaki sözsüz davranış ve hareketleri ile de sağlanmaktadır. Yazarın açıklama kısmında yer alan karışık duyguların sergilenmesi bölümü aktrisin çekingenliğini ifade eder: «Ne güler gibiydi ne de hiçkırkı.» (Ne to zasmeyalas, ne to zaplakala). Heyecanını gösteren «mendilin köşesini ısır» (pokusala konçik nosovogo platka) biçimindeki tekrarlanan hareketi «dişil» olarak yorumlamaktayız. Çünkü Rus kültüründe bu hareketi yapan heyecanlı erkeği tasavvur etmek bile mümkün olmaz.

«Gözlerini yere dikerek sitemli bir şekilde sordu...» (i opustiv glaza, sprosila s tihim upryokom...) ifadesinde çekingenlik hareketi aktrisin «dişil» olduğu izlenimini vermektedir. Oyun kahramanlarına acımasız davranmaktan pişmanlık duyan oyun yazarına aktrisin hitapları, onun «dişil» davranışının etkili sözlü kanıtıdır: «Canım benim!» (Dorogaya moya!), «Tatlım! Tatlım! Ne kadar da mükemmel-siniz!» (Milaya! Milaya! Kakaya vı çudnaya!), «Canım!» (Dorogaya). Sevdiği kadına hariç Rus erkeklerinin hanımlara «tatlım» hitabı saf «dişil» sözcüğü, yani bu sözcüğün sadece kadınlar tarafından kullanıldığı nitelenebilir. Bunun örneğini A.P. Çehov'un «Nişanlım» hikâyesinde görmekteyiz: «Canım, tatlım benim, güzelim, [Andrey Andreyeviç nişanlısının] kulağına mırıldıyordu» (Çehov, 1988: 41) (Çeviri L. Zakharova Yeter). N.A. Teffi'nin «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinde «tatlım» sıfatı aktrisin konuşma esnasında duygu patlama ifadelerine eşlik eder: «Sizi öpebilir miyim?» (Mojno vas potselovat), «Haydi öpüşelim!» (Davayte tselovatsya!).

«Dişil» toplumsal cinsiyet tipinin incelemesini bitirirken N.A. Teffi'nin biyografisindeki bir olaydan söz edelim. N.A. Teffi'nin yaşadığı bu olay aktris karakterin doğallığını ve gerçekliğini kanıtlamaktadır. On üç yaşında iken L.N. Tolstoy'un ziyaretine «Savaş ve Barış» romanını düzeltmek ricasıyla gitti. Genç N.A. Teffi, Andrey Bolkonskiy'in ölmemesini istiyordu. Fakat L.N. Tolstoy'u evinde görünce heyecandan sadece fotoğrafın üzerine bir imzasını isteyebildi. Bu şekilde «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesindeki aktris imgesi biyografik ve genç N.A. Teffi'nin dünyaya bakışını yansıtmaktadır.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

N.A.TEFFİ'NİN «PIŞMANLIK DUYAN KADER» HİKÂYESİNDEKİ
TOPLUMSAL CİNSİYET TİPLEMESİ, Larisa Zakharova Yeter

Volume 7 (2) 2014, 54-62

Hikâyenin ikinci kahramanı Oyun Yazarıdır. Bu imgenin arkasındaki N.A. Teffi, diğer hikâyelerinin içeriğine gönderme yaparak kendisinin tasvirini yapmaktadır: «Çocuğu çalıştığı otelden kovdunuz.» (To vı malçıšku iz mebelirovannıh komnat vıgnalı) («Gözüne girebildi» (Vıslujılsya) hikâyesinden), «Ya da oda hizmetçisinin kaybettiği broş yüzünden bir aile saadetini yıktınız.» (To rassstroili semeynoye şçastye iz-za broşki, kotoruyu gorniçnaya poteryala) («Broş» (Broşka) hikâyesinden).

«Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinin ilk yarısında, oyun yazarı kadın olmasına rağmen «eril» davranışı sergilemektedir. N.A. Teffi, konuşma tarzını ve sözsüz hareket yardımı ile göstermiştir: «...Dedim sert bir şekilde.» (...tvordio skazala), «Ben ise derin bir nefes çektim, çünkü sorunun ne olduğunu tahmin etmiştim...» (Vzdohnula, potomu çto ugadıvala v çyom delo). Ayrıca, oyun yazarının sosyal rolü (statü), onun bağımsızlığını, toplumdaki aktivitesini ve konuşmasındaki «eril» özelliğini belirtmektedir. Bu «eril» niteliklerden biri, aktrisin duygusal savlarına olumsuz cevap olarak gösterilen oyun yazarının mantıklı kanıtlarıdır.

Aktris: «Ama sizin sebep olduğunuz bir kötülüğü yine sizin düzeltilmek istememeniz neyle açıklanabilir ki?» (No çem je obyasnit, çto vı i teper ne hotite popravıt priçinuonnoye vami zlo?)

Oyun Yazarı: «Size katlıyorum, ancak böyle yaparak sadece oyunu bozmuş oluruz. Bir de siz düşünün: Durduk yere bir de miras çıktı.» (Ya ne proç, tolko mı tak vsyu pyesu isportim. Podumayte sami: vdrug ni s togo, ni s sego – pojaluyte nasledstvo).

Aktris: «O zaman bırakın kötü günler için [kahramanın] kenara yüz ruble atmış olsun.» (Nu, togda pust okajetsya, çto on yeşçyo ranşe otlojil sto rubley pro çyormy den).

Oyun Yazarı: «Olmaz! Böyle niteliklere sahip deđil o!» (Nelzya! Harakter u nego ne takoy!) (Teffi, 2000: 84).

Oyun yazarı, aktrisin eleştirisini kabul ederek yaptıklarını duygusuzca, yani «etkileyici anlatıma» sahip olan sözcükler kullanmayarak yorumlar. Üstelik N.A. Teffi, oyun yazarının özeleştirisini içsel diyalog ve düşünce tasviri yazım tekniği yardımıyla aktarmaktadır: «Kesinlikle, yaptığım alçaklık bu insanı mahvediyor. ... ona işkence ediyorum. Eğer iyi bir insan olsaydım... Ben ise alenen insanlarla alay ediyor, onları lekeliyor, bir takım karanlık şahıslarla onları soyuyorum.» (Deystvitelno, svinstvo s moyey storonı gubit çeloveka. ... muçayu. Yesli bı u menya bıla duşa blagorodnaya,Ya publiçno vısmeyvayu, şelmuyu, obirayu ...). Oyun yazarı kendini, kahramanların hayatını çekip çeviren adeta onların «kaderi» olarak adlandırır. Bu fikir, hem «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinin adındaki mecazıyla, hem de Rus halk sanatında «kader» sözcüğünü niteleyen sıfatlarla (dönek (nepostoyannaya), kaçınılmaz (neizbejnaya), değişken (izmençivaya), kaprisli (kapriznaya), aldatıcı (obmañçivaya),

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

N.A.TEFFİ'NİN «PİŞMANLIK DUYAN KADER» HİKÂYESİNDEKİ
TOPLUMSAL CİNSİYET TİPLEMESİ, Larisa Zakharova Yeter

Volume 7 (2) 2014, 54-62

acimasız (bezjalostnaya), kara (lihaya), sinsi (kovarnaya), adaletsiz (nespravedlivaya) vs.) (Gorbaçevîç, 2000: 89) sağlanmaktadır. Sadece özeleştiri düşüncesinden sonra oyun yazarı «dişil» davranışları göstermeğe başlıyor. Bu eğilim, aktrise hitabında («Ne yapalım dostum?» (Kak bit, drujok)) ve kadın dayanışması gösteren aktrisin onunla öpüşme ricasına cevabında («Elbette! Haydi öpüşelim, rahatlarız.» (Nu, konečno, mojno! Davayte tselovatsya – nam legçe stanet)) bir sözlü ifade ile karşılık bulmaktadır. Oyun yazarının «dişil» dönüşümü ise «Kafalarımızı öne eğerek suskun oturduk» sözsüz ifadesinden anlaşılmaktadır.

Fakat N.A. Teffi oyun yazarının, bir erkek bakış açısından sıradan zayıf bir kadına dönüşümünü desteklememiştir. Bu yüzden «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinin sonunda N.A. Teffi'nin eserlerinde alışılmamış, yani mizah içermeyen bir taktik izlenmektedir. Bu sefer N.A. Teffi, oyun yazarının dış görünüşüne bile yansıyan dönüşümü; belirsiz bir anlama sahip olan soru ve soru zamirler (nasıl «kakoye») kullanıp «gizli» bir şekilde anlatmıştır:

«[Aktris] «Biliyor musunuz yüzünüz bile değişti ... İsterseniz aynaya bakın». ([Aktrisa] «U vas daje litso sovsem drugoye stalo ... Vot posmotrite v zerkalo».

[Yazarın iç diyalog] Baktım. Kesinlikle değişti. Nasıl bir şekil aldığımı ise söylemeyeceğim.» [Vnutrenniy dialog avtora] Ya posmotrela. Da, deystvitelno sovsem drugoye. A kakoye – ne skaju) (Teffi, 2000: 85).

Bu şekilde N.A. Teffi, okuyucunun kendi başına sonuca ulaşması amacıyla hikâye yarım bırakma yöntemini (Borev, 2003: 276) kullanmıştır. Bu yöntem Batı ve Rus Edebiyatında çok yaygındır. Yöntemin özünü, yazarın öyküyü, sonucu açıklamadan okuyucunun hayal gücüne bırakmasına dayanır.

Sonuç

«Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinde oyun yazarı ve aktris imgelerinin incelemesi; bu kahramanların konuşması, N.A. Teffi'nin yorumları ve toplumsal cinsiyet konulu kaynaklar kullanılarak yapılmıştır. 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başında erkek yazarların mizah eserlerinde ve N.A. Teffi'nin «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinde ortak olan sözcükler karşılaştırılmıştır.

Konuşma ve sözsüz işaretlerin özelliklerinin değerlendirilmesinde N.A. Teffi, faaliyet alanı, mesleği ve yaşı dikkate almıştır. Oyun yazarı ve aktris imgelerinin biyografik olduğunu tespit ettik. Fakat N.A. Teffi aktris olmadığı için «biyografik» sözcüğünü mecaz anlamında algılamak gerekmektedir. Anılarına göre, N.A. Teffi gençliğinde toplumsal cinsiyet «dişil» tipine uygun çok duygusal bir insandı. Bu yüzden Teffi, aktrisin «dişil» niteliklerini genç olduğu için doğal karşılar. Fakat olgun ve toplumun entelektüel tabakasına ait olan oyun yazarının aktristeki benzer davranışları «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinde eleştirilmektedir.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

N.A.TEFFİ'NİN «PİŞMANLIK DUYAN KADER» HİKÂYESİNDEKİ
TOPLUMSAL CİNSİYET TİPLEMESİ, Larisa Zakharova Yeter

Volume 7 (2) 2014, 54-62

Oyun yazarı ve aktrisin konuşmalarının detaylı incelemesinin sonucu olarak alışılmış «dişil» dünyaya bakışında çok farklı iki tip kadın belirtilmiştir. Başka bir deyişle N.A. Teffi, olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmeden iki tip kadın tasvir etmektedir. Erkek yazarların eserlerinde ve N.A. Teffi'nin «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinde kahramanın konuşma özellikleri kıyaslanarak toplumsal cinsiyet «dişil» temsilcisinin aktris olduğu sonucuna varılmıştır. N.A. Teffi, güçlü, başarılı, mantıklı düşünebilen ve aynı anda duygusal olabilen yeni oyun yazarı imgesini idolleştirmeden ortaya çıkarmaktadır. Bu durum, zamanında toplumsal değişimler yaşanan N.A. Teffi'nin «Pişmanlık Duyan Kader» hikâyesinde de görülmektedir.

KAYNAKLAR

AVERÇENKO, A.F., Moskovskoye gostepriimstvo, Azbuka-klassika Yayınları, Moskova, 2010, 450 s.

BOREV, Y. "Non-finito", Estetika. Teoriya literatury: Entziklopedicheskiy slovar terminov, Vısşaya Şkola, Moskova, 511s.

ÇEHOV, A.P., Rasskazı i pyesi, Sovetskaya Rossiya Yayınları, Moskova, 1988, s.141.

GORBAÇEVİÇ, K.S., HABLO, Y.P., Slovar epitetov russkogo literaturnogo yazıkı, Norint Yayınları, Sankt-Petersburg, 2000, 568s.

KRİSİN, L.P., Yazık v sovremennom obşestve, Prosveşeniye Yayınları, Moskova, 1977, 270s.

RYABOVA, T.B., "Gendernıye stereotıpy i gendernaya stereotıpzatsiya: metodologičeskiye podhodi", Liçnost. Kultura. Obşestvo, C.5, 2003, S.120-139.

SAMORUKOVA, İ., Rezentatsii: Obrazı mujçin i jenşin v kulture. Gender dlya çaynikov. Antologiya, Znenya Yayınları, Moskova, 2006, 203s.

TEFFİ, N.A., Sbornik rasskazov, Feniks Yayınları, Moskova, 2000, S.85-87.

VALGİNA, N.S., ROZENTAL, D.E., FOMİNA, M.İ., Sovremenniy russkiy yazık, Logos Yayınları, Moskova, 2002, 317s.

VİTLİTSKAYA, Y.V., Lingvistiçeskaya rezentatsiya gendernih stereotıfov v reklame (na materiale russkoyazıçnıh i angloyazıçnıh tekstov), Avtoreferat dissertatsii na soiskaniye uçyonoy stepeni kandidata filologičeskih nauk, Tambov, 2005, 25s.

UŞAKOV, D.N. Bolşoy tolkoviy slovar sovremennogo russkogo yazıkı, Sovetskaya Entsiklopediya Yayınları, Moskova, C.1-4, 2000.